

कोकण ग्रामीण पर्यटन विकास कार्यक्रम विकास आराखडा तयार करणे व आराखड्यातील कामांना मंजूरी देण्याकरिता समितीची स्थापना करण्याबाबत.

**महाराष्ट्र शासन
ग्राम विकास विभाग**

शासन निर्णय क्रमांक: ग्रासयो २०१५/प्र.क्र.७५/योजना-९

बांधकाम भवन, ७ वा मजला, २५, मईबान पथ, फोर्ट, मुंबई-४००००९

दिनांक : २३ नोव्हेंबर, २०१५

संदर्भ वाचा-

१. ग्राम विकास विभाग, शासन निर्णय क्र.कोवियो-२०१३/प्र.क्र.७९/योजना-९, दि.२६.०८.२०१३
२. ग्राम विकास विभाग, शुध्दी पत्र क्र.कोवियो-२०१३/प्र.क्र.७९/योजना-९, दि.१८.०९.२०१३
३. ग्राम विकास विभाग, शासन निर्णय क्र.कोवियो-२०१३/प्र.क्र.७९/योजना-९, दि.२.११.२०१३
४. ग्राम विकास विभाग, शासन निर्णय क्र.कोवियो-२०१३/प्र.क्र.७९/योजना-९, दि.७.०५.२०१४

प्रस्तावना -

कोकणातील ग्रामीण भागातील भुमीपुत्रांना त्यांच्या गावात रोजगार व स्वयं रोजगाराच्या संधी उपलब्ध करून देण्याच्या दृष्टिने तसेच कोकणातील विकास कामांची गती वाढविणे या करिता ग्रामीण भागातील पर्यटनाला चालना देण्यासाठी, पर्यटनाचा विकास होणाऱ्या गावांमध्ये पर्यटनासाठी पायाभूत सुविधा निर्माण करणे व पर्यायाने गावांचा विकास करणे या उद्देशाने राज्य शासनाने “कोकण ग्रामीण पर्यटन विकास कार्यक्रम” ही योजना घोषित केलेली आहे. या योजनेतर्गत निश्चित पणे कोणती कामे घेण्यात यावीत, कोणत्या सुविधा देण्यात याव्यात, या कामांची व सेवासुविधांची देखभाल दुरुस्ती कोणामार्फत करण्यात यावी इत्यादी बाबी निश्चित करण्याकरिता व या योजनेला गती देण्यासाठी नव्याने राज्य स्तरीय समिती व जिल्हा स्तरावर कार्यकारिणी समिती स्थापन करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. त्यास अनुसरून शासनाने या बाबत खालीलप्रमाणे निर्णय घेतलेला आहे.

शासन निर्णय-

कोकण ग्रामीण पर्यटन विकास कार्यक्रमाचा आराखडा तयार करण्यासाठी नियामक मंडळ व कार्यकारी समिती स्थापन करण्याबाबतचे यापुर्वीचे **संदर्भात नमूद आदेश अधिक्रमीत करून** कोकण ग्रामीण पर्यटन विकास कार्यक्रम राबविण्यासाठी खालीलप्रमाणे राज्य स्तरीय समिती व प्रत्येक जिल्ह्यासाठी कार्यकारिणी समिती गठीत करण्याचा शासनाने निर्णय घेतलेला आहे.

अ) राज्य स्तरीय समिती -

१) मा. राज्यमंत्री, ग्राम विकास	- अध्यक्ष
२) प्रधान सचिव, ग्राम विकास व पंचायत राज	- सदस्य
३) सचिव, पर्यटन विभाग	- सदस्य
४) विभागीय आयुक्त, कोकण विभाग	- सदस्य
५) मुख्य वास्तुविशारद, सा.बां.वि.	- सदस्य
६) व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र पर्यटन विकास महामंडळ	- सदस्य
७) जिल्हाधिकारी/ मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जि.प.	- आमंत्रित सदस्य
८) सह सचिव (प्रमं.ग्रासयो), ग्राम विकास विभाग	- सदस्य सचिव

ब) कार्यकारिणी समिती (प्रत्येक जिल्ह्यासाठी स्वतंत्र) -

१) जिल्हाधिकारी, जिल्हा - ठाणे, पालघर, रायगड,
रत्नागिरी, सिंधुदूर्ग	- अध्यक्ष
२) मुख्य अधिकारी, जिल्हा परिषद ठाणे, पालघर,
रायगड, रत्नागिरी, सिंधुदूर्ग	- सदस्य
३) अधिक्षक अभियंता (संकल्प चित्र)
सार्वजनिक बांधकाम विभाग	- सदस्य
४) महाराष्ट्र पर्यटन विकास महामंडळाचे जिल्हा प्रतिनिधी	- सदस्य
५) अतिरिक्त मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद,
ठाणे, पालघर, रायगड, रत्नागिरी, सिंधुदूर्ग	- सदस्य
६) उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी (ग्राम पंचायत) जिल्हा परिषद	- सदस्य सचिव

२. प्रत्येक जिल्ह्यासाठी स्वतंत्र कार्यकारिणी समिती गठीत करण्यात येईल व वेळेची बचत होण्याच्या दृष्टिने सदर समिती चक्रीय पद्धतीने देखील प्रकल्प प्रस्ताव तयार करू शकेल.

३. राज्य स्तरीय समितीचे अधिकार :-

- १) जिल्हा स्तरीय कार्यकारिणी समितीकडून प्राप्त झालेल्या प्रस्तावांना प्रथम तत्वतः मान्यता देईल.

२) तत्त्वतः मान्यता देण्यात आलेले प्रकल्प प्रस्तावांचे सविस्तर प्रकल्प प्रस्ताव जिल्हा स्तरीय समितीकडून प्राप्त झाल्यानंतर त्या प्रस्तावांची छाननी करून त्यास आवश्यकतेनुसार सुधारणा करून अंतिम मान्यता देईल.

३) महाराष्ट्र पर्यटन विकास महामंडळ, कोकण कृषि विद्यापीठ इ. प्रकल्प प्रस्ताव तत्त्वतः व अंतिम मान्यतेसाठी राज्य स्तरीय समितीकडे सादर करू शकतील.

४. **जिल्हा स्तरीय कार्यकारिणी समितीची कार्ये :-**

१) जिल्हा स्तरीय कार्यकारिणी समिती प्रथम तत्त्वतः मान्यतेसाठी राज्य स्तरीय समितीकडे प्रकल्प प्रस्ताव सादर करील.

२) राज्य स्तरीय समितीने प्रकल्प प्रस्तावांना तत्त्वतः मान्यता दिल्यानंतर जिल्हा स्तरीय समिती सविस्तर प्रकल्प प्रस्ताव राज्य समितीच्या मान्यतेसाठी सादर करेल.

३) राज्य स्तरीय समितीने मान्य केलेल्या प्रकल्प प्रस्तावांच्या अंमलबजावणी संबंधित अंमलबजावणी यंत्रणेला मार्गदर्शन करतील.

५. **प्रकल्प प्रस्तावांची रूपरेखा :-**

१) जिल्हा स्तरीय समिती कडून सादर करण्यात येणारे प्रस्ताव जिल्हा स्तरीय अथवा विभागीय स्तरावरील असतील.

२) राज्य स्तरीय समितीच्या मान्यतेसाठी सादर करण्यात येणारे प्रस्ताव सोबतच्या परिशिष्टात नमूद केलेल्या मुद्यांवर/ यादीवर आधारीत असतील.

३) सादर करावयाचे प्रकल्प प्रस्ताव पर्यटन विभाग किंवा महाराष्ट्र पर्यटन विकास महामंडळाने तयार केलेल्या बृहत आराखडयानुरूप/ सुसंगत असणे आवश्यक आहे.

४) प्रकल्प प्रस्ताव सादर करताना जिल्हा स्तरीय समितीने त्या प्रकल्प प्रस्तावाबाबत स्वयंस्पष्ट शिफारशींसह सादर करणे आवश्यक आहे.

५) प्रत्येक जिल्हा स्तरीय समितीने **किमान ५ प्रकल्पांची** (यामध्ये ५ ते ६ गावांचा समुह विकास व २ समुद्र किनार्यांची गावे) शिफारस करावी.

६) पर्यटनाच्या दृष्टिने प्रचलित असा एखादा गावांचा समुह अस्तित्वात असल्यास त्या समुहाच्या पर्यटन विकासास प्राधान्य देण्यात यावे.

७) स्थानिक ग्रामस्थांना पर्यटन विकासासाठी सक्षम करण्याकरिता कोकण कृषी विद्यापीठाच्या सहकार्याने पाठ्यक्रम आयोजित करणे, ग्रामस्थांना प्रशिक्षण देणे, तसेच कोकण कृषी विद्यापीठास कोकण पर्यटनांस उपयुक्त प्रशिक्षण Demo Structure उभारण्यास साह्य करणे.

८) स्थानिक ग्रामस्थांना अशा कार्यक्रमात सहभागी व्हायचे असल्यास, पर्यटनास पुरक उद्योग उभारण्यासाठी त्यांनी बँकेकडून कर्ज घेतल्यास त्या कर्जाच्या ४% च्या वरील मात्र १२ % च्या मर्यादेपर्यंत व्याजाच्या रक्कमेचा फरक राज्य स्तरीय समिती मंजूर करू शकेल.

९) रु. १.०० कोटीपेक्षा कमी किमतीच्या छोट्याछोट्या प्रकल्पांना प्राधान्य देण्यात यावे. असे करताना सादर करण्यात येणाऱ्या प्रकल्प प्रस्तावाची प्रत्येकी किंमत कमाल रु. ३.०० कोटी व सरासरी एकत्रित प्रस्तावाची कमाल किंमत रु. ५.०० कोटी पेक्षा जास्त नसावी.

१०) विभागीय स्तरावरील प्रकल्प प्रस्तावांची किंमत रु. ५.०० कोटी पेक्षा अधिक नसावी.

११) ग्राम विकासाच्या कामकाजाशी सुसंगत न ठरणारी कोणतीही कामे सुचविता येणार नाहीत.

१२) प्रकल्प प्रस्ताव सादर करताना त्यासोबत पुढील काळात त्यांची देखभाल दुरुस्ती कशा पध्दतीने करण्यात येणार आहे याबाबत स्पष्ट अभिप्राय नमूद करणे आवश्यक आहे.

१३) पर्यटनविषयक सोयी सुविधांच्या बांधकामावर जास्तीत जास्त ८०% पर्यंतचा खर्च करण्यात यावा व किमान २०% खर्च हा प्रशिक्षण व क्षमता बांधणीसाठी, पर्यटनदृष्ट्या उपयुक्त असणाऱ्या गावांच्या सौंदर्य स्थळांची सुधारणा/ बळकटीकरण करण्यासाठी संकल्पचित्र व वास्तुविशारद यांच्या सेवा उपलब्ध करून घेण्यासाठी करण्यात यावा.

६. कोकण ग्रामीण पर्यटन विकास कार्यक्रमांतर्गत मंजूर होणाऱ्या प्रकल्पांची अंमलबजावणी सार्वजनिक बांधकाम विभाग, जिल्हा परिषद, महाराष्ट्र पर्यटन विकास महामंडळ किंवा अन्य

शासकीय / सार्वजनिक प्राधीकरणामार्फत करण्यात येईल. या कार्यक्रमांतर्गत निधीचे वाटप कोणत्याही खाजगी यंत्रणेला करण्यात येणार नाही. राज्य स्तरीय समितीने प्रकल्प प्रस्तावांना मान्यता दिल्यानंतर सदरहू प्रस्तावांना तांत्रिक मान्यता देण्याची कार्यवाही संबंधीत अंमलबजावणी यंत्रणेकडून करण्यात येईल.

७. या कार्यक्रमाची अंमलबजावणी करून घेण्याची व योजनेस व्यापक प्रसिध्दी व तिचे विपणन करण्याची (Publicity and Marketing) जबाबदारी कार्यकारिणी समितीची असेल. राज्य स्तरीय समितीने निश्चित केलेल्या कृती आराखड्यातील कामांच्या प्रगतीबाबत संबंधित मुख्य कार्यकारी अधिकारी दर २ महिन्याला आढावा घेऊन त्याचा अहवाल शासनास सादर करतील.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१५११२३१२३३२७५४२० असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

दि.ग.मोरे
सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा.मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई.
२. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता) महाराष्ट्र -१, मुंबई.
३. महालेखापाल (लेखा परिक्षा) महाराष्ट्र-१, मुंबई.
४. विभागीय आयुक्त, कोकण विभाग, कोकण भवन, नवी मुंबई.
५. जिल्हाधिकारी, ठाणे, पालघर, रायगड, रत्नागिरी, सिंधुदूर्ग.
६. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, ठाणे, पालघर, रायगड, रत्नागिरी, सिंधुदूर्ग.
७. अतिरिक्त मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, ठाणे, पालघर, रायगड, रत्नागिरी, सिंधुदूर्ग.
८. उप सचिव, पर्यटन, मंत्रालय, मुंबई.
९. मा. मंत्री, ग्राम विकास यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
१०. मा. राज्यमंत्री, ग्राम विकास यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
११. अधीक्षक अभियंता (संकल्प चित्र), सार्वजनिक बांधकाम विभाग.
१२. कार्यकारी अभियंता, जि.प. बांधकाम, ठाणे, पालघर, रायगड, रत्नागिरी, सिंधुदूर्ग.

१३. जिल्हा कोषागार अधिकारी, ठाणे, पालघर, रायगड, रत्नागिरी, सिंधुदूर्ग.
१४. सर्व सह सचिव/उप सचिव, ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग, बांधकाम भवन, मुंबई.
१५. सर्व मंत्रालयीन विभाग.
१६. सर्व कार्यासने, ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग, बांधकाम भवन, मुंबई.
१७. निवड नस्ती, कार्यासन योजना-९

परिशिष्ट

(शासन निर्णय क्रमांक : कोवियो-२०१५/प्र.क्र.७५/यो-९ दिनांक २३ नोव्हेंबर, २०१५ चे सहपत्र)

अ.क्र.	कामाचे स्वरूप
१	१. गावांतर्गत पर्यटन स्थळापर्यंतचे पोच रस्ते बांधणे. २. सार्वजनिक विद्युत दिवे लावणे. ३. सार्वजनिक जलनिस्सारण व्यवस्था करणे. ४. स्वागत कक्ष उभारणे ५. प्रसाधन गृह व स्वच्छता गृह बांधणे. ६. वाहन तळ उभारणे ७. पारंपारिक साहित्य विक्रीकरीता दुकान / गाळा उभारणे. ८. सांस्कृतिक कार्यक्रमांसाठी खुल्या मंचाची व्यवस्था करणे (Open Stage) ९. सांस्कृतिक केंद्र उभारणे.
२	पर्यटन विषयक साहित्य व उपकरणे
	१. जलक्रिडा उपकरणे (Water Sports Equipments) खरेदी करणे २. सार्वजनिक वाहतूकीसाठी मिनी बसेस (Mini Buses) उपलब्ध करून देणे. ३. संगीत वाद्ये (Musial Equipments), पर्यटनाशी संबंधित मानववंशीय वाद्ये (Ethnical Equipments) खरेदी करणे. ४. नकाशे, पर्यटन विषयक ब्रोशर , पुस्तके / साहित्य खरेदी करणे. ५. रस्ते/स्थळ दर्शविणारे फलक लावणे. ६. Wi-Fi सुविधा पुरविणे.
३	प्रशिक्षण व क्षमता बांधणी
	प्रशिक्षण अभ्यास क्रमाची फी, प्रशिक्षण देण्याकरिता आमंत्रित करण्यात येणाऱ्या मान्यवरांचे मानधन, प्रशिक्षण साहित्यासाठी येणारा खर्च
४	पर्यटनदृष्ट्या उपयुक्त असणाऱ्या गावांच्या समुहांची, तेथील सोयीसुविधांची व पर्यटनविषयक स्थळांची पर्यटकांना माहिती देण्यासाठी (Publicity Awareness) एखादी सामाईक यंत्रणा उभारणे.
५	पर्यटन दृष्ट्या उपयुक्त असणाऱ्या गावांच्या सौंदर्य स्थळांची सुधारणा/ बळकटीकरण करण्यासाठी संकल्प चित्र व वास्तुविशारद यांच्या सेवा उपलब्ध करून घेणे. (समुद्र किनारे पर्यटनाकरिता विकसित करताना पर्यटकांच्या सुरक्षिततेसंदर्भातील पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभागाच्या शासन निर्णय क्रमांक टीडीसी-२००६/३/प्र.क्र.६/पर्यटन, दि.८ सप्टेंबर, २००६ मधील सुचनांचे काटेकोरपणे पालन करावे.)